

ԼՈՒՐԵՐ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐԻ ՀԱՄԱԾԽԱՐՀԱՅԻՆ ԽՈՐՀՐԴԻՑ

ԴԱՆԱՅ ՀԱՄԱՅԻ ԱՅՑԵԼՈՒԹՅՈՒՆԸ
Ե. Հ. Խ.-Ի ԿԵՆՏՐՈՆ

1973 թվականի հոկտեմբերի 3-ին Դալայ Լաման պաշտոնական այցով եղել է Ե. Հ. Խ.-ի Ժնևի կենտրոնում: Էկումենիկ կենտրոնում նրա պատվին կազմակերպված ընդունելության ընթացքում թիբեացիների հոգևոր առաջնորդը հանդիպում է ունեցել Ե. Հ. Խ.-ի գլխավոր քարտուղար դոկտ. Ֆիլիպ Փոթըրի և Ե. Հ. Խ.-ի փոխօգնության համեմատողովի տնօրեն Ալան Ա. Բրաշի հետ: Նա շնորհակալություն է հայտնել Ե. Հ. Խ.-ի անդամ եկեղեցիներին աշխարհի տարբեր երկրներում ապրող թիբեացի գաղթականներին ցույց տրված օգնության համար: 1962—1970 թվականներին Ե. Հ. Խ.-ի միջոցով նրանց տրված օգնությունը կազմել է ավելի քան 1,8 միլիոն դոլար:

Դալայ Լաման իր առաջին ճանապարհորդությունն է կատարում Եվրոպայում: Նա ծրագրել է այցելել տասներկու երկրներ, որտեղ հանդիպումներ է ունենալու զանազան կազմակերպությունների պատասխանատու անձանց հետ, որոնք օգնել են թիբեացի արքայազների և ապաստան գտնելու տարբեր երկրներում: «Բացառապես մշակութային և կրոնական բնույթի» այս շրջագայության ընթացքում Դալայ Լաման, ընկերակցությամբ իր անձնական խորհրդականների, տեսակցություններ է ունենալու փիլիսոփաների, եկեղեցիների ղեկավարների և բազմաթիվ այլ մասնագետների հետ ժամանակակից մարդկու-

թյունը հուզող հիմնական հարցերի շուրջ: Բացի այդ, նա այցելություններ է տալու Եվրոպայում հաստատված թիբետական զանազան համայնքների:

Ե. Հ. Խ.-ի ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆ 25-ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՏՈՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ
ՖԻՆԼԱՆԴԻԱՅՈՒՄ

Ֆինլանդիայի օրթոդոքս, հոռմեական կաթոլիկ և բողոքական համայնքները միասնաբար նշել են Ե. Հ. Խ.-ի 25-րդ տարեդարձը Էկումենիկ մի արարողության ընթացքում, որը տեղի է ունեցել Հելսինկիի լյութերական տաճարում 1973 թվականի սեպտեմբերի 30-ին և որը հաղորդվել է ֆինլանդական հեռուստատեսության կողմից: Իր տեսակի մեջ սա առաջին արարողությունն է Ֆինլանդիայում: Արարողությունը կազմակերպվել է Ֆինլանդիայի Էկումենիկ խորհրդի նախաձեռնությամբ, որի գլխավոր քարտուղարը՝ Ռիստո Կանտելը, հեռուստատեսությամբ մեկնաբանել է սույն պաշտամունքի Էկումենիկ ճշմարտությունը: Պաշտամունքից հետո, որը տեղի է ունեցել մասամբ օրթոդոքս ծեսով, Ֆինլանդիայի հոռմեական կաթոլիկ եկեղեցու եպիսկոպոսը ընթերցվածներ է կարդացել Աստվածաշնչից: Մեթոդական և աղվեսոստական եկեղեցիների ներկայացուցիչները նմանապես ակտիվորեն մասնակցել են սույն արարողությանը: Հելսինկիի լյութերական եկեղեցու եպիսկոպոս և Ե. Հ. Խ.-ի կենտրոնական կոմիտեի անդամ Այմո Նիկոլայենը արտասանել է ոգեշունչ մի քարոզ Է-

կումենիկ ոգով: Արարողության երաժշտական մասը կատարվել է լուսերական, հոռոմական կաթոլիկ և օրթոդոքս եկեղեցիների երգչախմբերի կողմից:

**ԱՆՏԻԼՅԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐԻ
ԿՈՆՖԵՐԱՆՍ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅԱՆ
ՍՏԵՂԾՄԱՆ ՀԱՆԴԻՍԱՎՈՐ
ԱՐԱՐՈՂՈՒԹՅՈՒՆԸ**

Տասնվեց տարվա ջանքերից հետո ծնունդ առավ Անտիլյան եկեղեցիների կոնֆերանս կազմակերպությունը, որն իր մեջ համախմբում է Անտիլյան շուրջ 30 կղզիների 16 հարանվանություններ, և որի ստեղծման հանդիսավոր արարողությունը տեղի ունեցավ 1973 թվականի նոյեմբերի 13—16-ը Քինգստոնի (Ջամայկա) սուրբ Ղուկաս անգլիկան եկեղեցում:

Սույն կազմակերպության ստեղծումը ջերմորեն է ողջունվել Ե. Հ. Խ.-ի կողմից որպես պատմական մի իրադարձություն համաշխարհային Էկումենիկ շարժման մեջ: Բացման արարողությանը նախագահել է Ե. Հ. Խ.-ի գլխավոր քարտուղար դոկտ. Ֆիլիպ Փոթըրը: Նա իր ելույթում Անտիլյան եկեղեցիների կոնֆերանսի ծնունդը գնահատել է որպես բարի կամքի արտահայտությունը տարբեր գաղափարախոսություններ և տարբեր մշակույթներ ունեցող երկրների այն եկեղեցիների, որոնք ցանկանում են համագործակցել Աֆրիկայի, Ասիայի և այլ ցամաքամասերի համանման կազմակերպությունների օրինակով՝ որպես քրիստոնյա եղբայրներ միասնաբար պայքարելու ընդդեմ շահագործման քաղաքականության, անարդարության, ռասսայական խտրականության, հանուն մարդկային արժանավորության և Ալեքսարանի սկզբունքի գործադրման սոցիալական և տնտեսական կյանքում: Հոռոմական կաթոլիկ եկեղեցին, առաջին անգամ լինելով, հիմնադիր անդամներից է եղել տեղական մակարդակով Էկումենիկ նման մի կազմակերպության:

Սույն կազմակերպությունը ներկայացնում է ավելի քան 8 միլիոն քրիստոնյաներ տարբեր եկեղեցիներից, որոնք մինչև այժմ իրար նկատմամբ տրամադրված են եղել անհանդուրժողությամբ և անհաշտ հակառակությամբ:

**ՀԱՎԱՏՈՒ ԵՎ ԿԱՐԳԻ ՀԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ
ԱՌԱՋԻՎԱԺ ԺՈՂՈՎԸ ԳԱՆԱՅՈՒՄ**

Ե. Հ. Խ.-ի Հավատո և կարգի հանձնաժողովի 130 անդամները սույն թվականի հուլիսի 22-ից մինչև օգոստոսի 5-ը հավաքվելու են Գանայի համալսարանում:

Հանձնաժողովը, որի հերթական նստաշրջանները գումարվում են երեք տարին մեկ անգամ, այս ժողովում հանրագումարի է բերելու եկեղեցիների միության որոնման ճանապարհին բարձրացված հարցերի կապակցությամբ մինչև այժմ ձեռք բերված արդյունքները, ինչպես նաև ծանոթանալու է «Վերլուծել այն հույսը, որ մեր մեջ է» թեմային նվիրված ուսումնասիրության առաջին արդյունքներին:

Հանձնաժողովի վերջին հանդիպման ընթացքում, որը տեղի էր ունեցել 1971 թ. Լուվենում (Բելգիա), եկեղեցիներին առաջարկված այս ուսումնասիրության նպատակն էր եղել աշխարհի տարբեր մասերում ապրող քրիստոնյաներին մղել, որպեսզի անկեղծորեն արտահայտեն իրենց քրիստոնեական համոզմունքները ժամանակակից լեզվով: Այս կապակցությամբ մինչև այժմ ավելի քան 45 խմբեր են կազմվել 35 տարբեր երկրներում: Նրանցից մի քանիսը իրենց աշխատանքները ավարտելու են մինչև այս տարվա հուլիս ամիսը, որով Հավատո և կարգի հանձնաժողովը հնարավորություն է ունենալու գնահատման ենթարկելու ուսումնասիրության նախնական արդյունքները:

Եկեղեցիների միության որոնման ճանապարհին բարձրացված հարցերը քննարկվելու են երկու այլ ուսումնասիրությունների լույսի տակ՝ «Եկեղեցիների միություն և մարդկության միություն», «Միության հրդաքներ և միավորման մոդելներ»: Լուվենի հանդիպման ընթացքում Էկումենիկ շարժման նպատակն արտահայտվել էր հետևյալ ձևակերպումով. «Տեսանելի միություն միևնույն հավատի և միևնույն հաղորդության մեջ»: Առաջիկա ժողովը քննարկելու է, թե այդ միությունը ինչպե՞ս կարող է ավելի հստակ կերպով արտահայտվել տարբեր եկեղեցիների կողմից և թե, վերոհիշյալ ձևակերպման համաձայն, ինչպե՞ս պետք է գնահատել մկրտության և հաղորդության խորհրդի վերաբերյալ ձեռք բերված համաձայնությունները:

Հանձնաժողովի անդամներին ուղղված մի շրջաբերական նամակում Հավատո և կարգի հանձնաժողովի քարտուղարության տնօրեն դոկտ. Լուկաս Վիշերը ընդգծել է Գանայի ժողովի կարևորությունը 1975 թ. Զակարտայում կայանալիք Ե. Հ. Խ.-ի 5-րդ համաժողովի կապակցությամբ, համաժողով, որի գլխավոր թեման է լինելու՝ «Քրիստոս ազատագրում է և միացնում»: Հավատո և կարգի հանձնաժողովը այդ համաժողովում կոչված է նպատակելու քննարկվելիք վեց ենթաթեմաներից երկուսին. «Դավանել այսօր Քրիստոսին» և «Միության պահանջները»:

ԾՎԵՑՑԱՐԻԱՅԻ ԲՈՂՈՔԱԿԱՆ
ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ
Ե. Հ. Խ.-Ի ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ
ՅԵՂԱՊԱԾՏՈՒԹՅԱՆ ԴԵՄ ՄՂՎՈՂ
ՊԱՅՔԱՐՈՒՄ

«Յեղային խորականությունը անհամատեղելի է Աստվածաշնչի ուսմունքի հետ», հայտարարել է Ծվեցարիայի Բողոքական եկեղեցիների ֆեդերացիայի նախագահ Վալտեր Սիգրիստը աշխատանքային մի ժողովի ընթացքում, որը տեղի է ունեցել 1973 թ. նոյեմբերի վերջերին Բեռլինում, և որին մասնակցել են Ե. Հ. Խ.-ի 8 ներկայացուցիչներ, այդ թվում՝ Հավատո և կարգի բանձնաժողովի քարտուղարության տնօրեն Բանկա Մարկիսը և Ե. Հ. Խ.-ի կենտրոնական կոմիտեի անդամ, շվեյցարացի պրոֆ. Ժան Լոխմանը:

Անցած տարվա մայիսին Ծվեցարիայի Բողոքական եկեղեցիների ֆեդերացիան Ե. Հ. Խ.-ին ուղարկել էր մի նամակ, որի մեջ քննադատության էին ենթարկվել ցեղապաշտության դեմ մղվող պայքարի կապակցությամբ Ե. Հ. Խ.-ի ընդունած ծրագրի մի շարք կետեր:

Սույն ժողովը, որի նպատակն է եղել փոխընթերցման հասնել այդ կետերի շուրջ, ավարտվել է Ե. Հ. Խ.-ի հետ «համերաշխության» մի առաջարկությամբ, որը վերաբերում է «ամենուրեք ցեղապաշտության դեմ պայքարելու հիմնական հարցին»:

Ինչ վերաբերում է ֆեդերացիայի և Ե. Հ. Խ.-ի միջև գոյություն ունեցող անհամաձայնությանը, ֆեդերացիայի պատասխանատու ղեկավարներից մեկն այդ կապակցությամբ հայտարարել է. «Մենք ոչ մեկ առարկություն չունենք ցեղապաշտության դեմ մղվող պայքարի վերաբերյալ Ե. Հ. Խ.-ի ընդունած ծրագրի կապակցությամբ և ոչ էլ դեմ ենք ազատագրական շարժումներին ի նպաստ Ե. Հ. Խ.-ի կողմից արվող նյութական հատկացումներին, սակայն մենք համաձայն չենք 1972 թ. Ութնիստի ժողովում ընդունված այն որոշմանը, ըստ որի նախատեսվում է վերացնել Ե. Հ. Խ.-ի դրամական ներդրումները հարավային Աֆրիկայում»:

ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ
ԶԱԿԱՐՏԱՅԻ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԻ ՀԱՄԱՐ

Եկեղեցիների համաշխարհային խորհուրդը վերջերս կազմել է աշխարհի տարբեր մասերում գործող եկեղեցական-ազգային խորհուրդներին է ուղարկել Զակարյայի առաջիկա համաժողովի աշխատանքներին վերաբերող նախապատրաստական մի բրոշյուրի տեքստերի նախագիծը անգլերեն

լեզվով: Այդ բրոշյուրի ֆրանսերեն, գերմաներեն և իսպաներեն թարգմանությունները պատրաստ կլինեն 1974 թվականի առաջին ամիսներին:

Եկեղեցիների համաշխարհային Խորհուրդը մի նոր մեթոդ է որդեգրել այս բնագավառում՝ տեքստերի մշակումը վստահելով լեզվական և դավանական տարբեր միջավայրերի պատկաճող խմբագիրների: Տեքստերը շոշափում են համաժողովի գլխավոր թեման՝ «Քրիստոս ազատագրում է և միացնում», ինչպես նաև համաժողովի աշխատանքային վեց խմբերին վերաբերող այն ենթաթեմաները, որոնք բոլորն էլ պետք է ուսումնասիրվեն Ե. Հ. Խ.-ի անդամ բոլոր եկեղեցիների կողմից առաջիկա տասնութ ամիսների ընթացքում: Նախապատրաստական այս բրոշյուրի համար առաջարկված տեքստերը, բացի այդ, պարունակում են Ե. Հ. Խ.-ի գլխավոր քարտուղար դոկտ. Ֆիլիպ Փոթերի մի հրավեր-նամակը, ինչպես նաև 5-րդ համաժողովի նպատակը, բնույթն ու ոճը սահմանող մի ներածություն:

Նախքան վերոհիշյալ բրոշյուրի վերջնական հրապարակումը, Ե. Հ. Խ.-ն անդամ եկեղեցիներին իրավունք է վերապահել տեքստի մեջ փոփոխություններ մտցնելու վերաբերյալ առաջարկություններ անելու՝ հաշվի առնելով նրանց ուրույն մտահոգություններն ու առանձնահատուկ պայմանները: Ավելի քան 40 երկրների եկեղեցիներ և հրատարակչություններ պատրաստականություն են հայտնել հրատարակելու սույն բրոշյուրը:

ԱԹԵՆՔԻ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ
ՀԵՐՈՆԻՄՈՍԻ ՀՐԱԺԱՐԱԿԱՆԸ

1973 թվականի դեկտեմբերի 19-ին Հունաստանի օրթոդոքս եկեղեցու ա. Սինոդը ընդունել է Աթենքի արքեպիսկոպոս Հերոնիմոսի հրաժարականը արքեպիսկոպոսական Աթոռից: Հունաստանի օրթոդոքս եկեղեցու հոգևոր պետի հրաժարումը իր պաշտոնից, ինչպես ինքն է նշել Աթենքի Մայր տաճարում իր նախագահության ներքո տեղի ունեցած մի արարողության ընթացքում, թելադրված է եղել Հունաստանի քաղաքական գործիչների և հույն եկեղեցու մի շարք բարձրաստիճան հոգևորականների կողմից իր դեմ ուղղված քննադատություններից և հարձակումներից, որոնք «վնաս են հասցնում եկեղեցու վարկին և հեղինակությանը»:

1967 թվականին նոր իշխանության գլուխ անցած Պապադոպուլոսի կառավարության կողմից պաշտոնի կոչվելուց հետո, հույն եկեղեցու հոգևոր պետը նպատակ է ունե-

ցել բարեփոխելու հույն եկեղեցու կառուցվածքը, բարելավելու հույն հոգևորականության դաստիարակության գործը և եկեղեցու վարչական գործերի տնօրինումը դուրս բերելու պետական ենթակայությունից: Նա ցանկանում էր այդպիսով բարձրացնել եկեղեցու հեղինակությունը և հետացնել ոչ պիտանի տարրերին: Սակայն որոշ թվով եպիսկոպոսներ հակադրվեցին նրա այդ միջոցառումներին՝ մեղադրելով նրան միանձնյա ղեկավարության մեջ:

Հույն օրթոդոքս եկեղեցու հարաբերությունները Կոստանդնուպոլսի Տիեզերական պատրիարքության հետ, որի հոգևոր իրավասության տակ են գտնվում Հյուսիսային Հունաստանի 33 եպիսկոպոսություններ, սկսեցին վատթարանալ այն բանից հետո, երբ Հերոնիմոսը ս. Սինդոքի մնացյալ անդամ նշանակեց իր անմիջական շրջապատից որոշ մարդկանց: Այդ որոշումը հետագայում պետական խորհրդի կողմից չեղյալ հայտարարվեց Տիեզերական պատրիարքության բուռն բողոքների և երկու եպիսկոպոսների ազդու միջամտության հետևանքով, և այնուհետև հույն եկեղեցու նվիրապետության կողմից նշանակվեցին նոր անդամներ 1928 թվականից ի վեր ուժի մեջ եղող համաձայնագրի հիման վրա:

Հույն եկեղեցու ծոցում հետզհետե ուժեղացող լարվածությունները և գործադրված ճնշումները ստիպել էին Հերոնիմոս արքեպիսկոպոսին հրապարակավ բազմիցս արտահայտվել իր պաշտոնից հրաժարվելու հնարավորության մասին:

Հույն եկեղեցու ս. Սինդոք Աթենքի ար-

քեպիսկոպոսական Աթոռի տեղապահ է նշանակել Կալավրիտայի և Ալգիալեյի միտրոպոլիտ Գեորգիոսին:

ԵՐՈՒՍԱՂԵՄԻ ԷԿՈՒՄԵՆԻԿ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԸ

Հայտնի աստվածաբան պրոֆ. Օսկար Կուլմանը վերջերս Փարիզի բարոյական և քաղաքական գիտությունների ակադեմիայում, որի անդամ է նա, մի զեկուցում է կարդացել Երուսաղեմի Էկումենիկ ինստիտուտի մասին:

Իր զեկուցման մեջ նա ընդգծել է Էկումենիկ կարևոր նշանակությունը այնպիսի մի աստվածաբանության, որը հիմնված պետք է լինի ոչ թե քարացած ըմբռնումների վրա, այլ քրիստոնյա անհատի փրկության պատմության վրա:

Անդրադառնալով վերոհիշյալ ինստիտուտի և մովսիսական ու մահմեդական կրոնների ներկայացուցիչների միջև հաստատված փոխադարձ սիրալիր հարաբերություններին՝ պրոֆ. Կուլմանը հույս է հայտնել, որ Երուսաղեմի Էկումենիկ ինստիտուտը կդառնա աշխարհի այդ մասում խաղաղության վերահաստատմանը նպաստող կարևոր մի կենտրոն:

Այս ինստիտուտը այժմ ունի աստվածաբանության 24 դասախոսներ, որոնք պատկանում են օրթոդոքս, կաթոլիկ և բողոքական դավանություններին: Ներկայումս ինստիտուտը ղեկավարում է մոնսեյնոր Ծառլ Մյուլլերը, Բրիտոնյանների միության քարտուղարությունից:

